

Bleyer Gheorghe/Gyuri

(1907, Timișoara, Ungaria – 18.08.1970, Düsseldorf, Germania). Arhitect, autor de studii de arhitectură și urbanistică.

A crescut într-o familie înstărită. Tatăl era avocat, dar pasiunea lui era arheologia, iar mama, născută Brück, provenea dintr-o familie de vază în comunitatea evreilor din Timișoara. Pentru că între cele două războaie era foarte greu pentru un evreu să facă studii universitare în România, Gyuri a început să studieze arhitectura la Stuttgart, în Germania, unde se preconiza arhitectura modernistă, Bauhaus, în acei ani. Fiind evreu și comunist, tânărul a fost dat afară din Germania și și-a continuat studiile la ETH (*Eidgenössische Technische Hochschule*) Zürich, Elveția, unde a obținut diploma de arhitect și a devenit membru al Partidului Comunist Elvețian.

Deși i s-a propus să rămână la Zürich ca asistent la facultate, el s-a întors să-și ajute familia, care îi finanțase studiile. „Avea calități absolut deosebite, cânta la pian, compunea, desena extraordinar de frumos, picta”, povestește nepotul lui, ing. Ioan Bleier. În anii războiului, nu a avut posibilitatea de a-și exersa meseria, pentru că arhitecții evrei aveau autorizația să lucreze numai pentru evrei, care, nu aveau dreptul să construiască în acea perioadă.

În 1945 s-a înscris în Partidul Comunist și a fost mutat la București să lucreze în grupul condus de Chivu Stoica, care a elaborat primul plan anual al României socialiste. A predat și a făcut muncă de cercetare la Institutul de Arhitectură din București. Prin anii 1954-1956, i s-a reproșat că în cursul lui de istoria arhitecturii, nu lăuda suficient arhitectura rusească și, în plus, că a fost membru al partidelor comuniste din Germania și Elveția, care pe vremea aceea erau considerate partide așa-zise deviaționiste. În consecință, a fost dat afară din facultate și exclus din Partidul Comunist Român. Pentru o scurtă perioadă a lucrat la fabrica de chibrituri din Chițcani, dar a reușit să se angajeze la Institutul Național care se ocupa de patrimoniul cultural și istoric.

În 1968, a emigrat clandestin în Germania, la Düsseldorf.

Între 1945-1948, s-au construit câteva vile moderniste, stil „Bauhaus”, proiectate de Gh. Bleyer.

„Casa cu trei fete”, o vilă în centrul rezidențial, pe colțul bulevardului Loga cu str. Michelangelo, aproape de Parcul Rozelor, pe frontispiciul căreia este o sculptură cu trei personaje feminine, de unde denumirea.

Casa scriitorului [József Méliusz](#) de pe strada Ofcea (perpendicular cu str. Pestalozzi), cu bârne exterioare, stil *Fachwerkhaus*, nu e "modernista", ci, după gustul lui Méliusz, adaptată tradiției arhitecturii rurale din Transilvania secuiască. Este singura clădire pe care arhitectul Bleyer și-a pus sigla cu numele. Ea se află

sub balconul din dreapta, iar sub balconul din stânga este numele constructorului.

"Casa Német", pe splaiul Begăi, cartierul Fabric, o casă cu geamuri rotunde, de parcă ar fi hublouri de vapor.

Vila cea mai cunoscută, „Casa cu trei fete”, a fost construită pentru familiile Schön și Werner¹, iar în anii 1950, a fost folosită ca reședință pentru președintele Gheorghe Gheorghiu-Dej, în vizită la Timișoara.

Bleyer a publicat monografiile despre Biserica Neagră, Ada Kaleh, Alba Iulia, studii în „Korunk”, revistă culturală lunară clujeană, în „Neuer Weg”, cotidian central de limba germană în perioada 1949-1992 și în alte publicații. Lucrarea sa

¹ Arh. Dr. Gabriel Szekely, *Contribuția evreilor la evoluția arhitecturii orașelor Timișoara și Arad 1718-1945* http://www.bjt2006.org/GS_Arhitectura3_4813.pdf

Timișoara. Monografie urbanistică și arhitecturală, manuscris dactilografiat, la Biblioteca Muzeului Banatului este o operă de referință în studii de arhitectură și urbanistică despre Timișoara și apare și pe pagina internet a Primăriei Timișoara.

Surse

Getta Neumann, *Destine evreiești la Timișoara. Portretul comunității din perioada interbelică până azi*. Editura Hasefer, 2014. Interviu cu ing. Ioan Bleier, nepotul arhitectului Gh. Bleyer.

Tiberiu Schatteles, *Gheorghe Bleyer, arhitect*

http://www.bjt2006.org/TS_Bleyer_Gheorghe_5214.pdf

Arh. Dr. Gabriel Szekely, *Contribuția evreilor la evoluția arhitecturii orașelor Timișoara și Arad 1718–1945* http://www.bjt2006.org/GS_Arhitectura3_4813.pdf

Lucian Muntean, *Fotografii: Casa Méliusz de pe str. Ofcea*